

Den gamle Garvergaard

Lillegade nr. 37 - Matr. nr. 49

En skildring fra det gamle Grenaa.

Af Carl Svenstrup

G R E N A A

Grenaa Folketidendes Bogtrykkeri

1933

Den gård på Lillegade, som i en række år tilhørte og beboedes af garver Petersen, ligger på en grund, som er sammenstykket af 2 ejendomme. Det er altså her gået modsat af, hvad der ellers plejer at være tilfælder. Der er i byens historie eksempler nok på, at de tidligere store grunde, hvorpå der foruden gårdene også lå haver ud til gaden, stykkedes ud i to eller flere parceller. Her er et eksempel på det modsatte, nemlig at to grunde er samlet på en hånd og bebygget med en bygning. Begge grundenes ejerrække går tilbage til 1700, og begge de derpå liggende gårde blev luernes bytte ved den store brand i 1751.

Den vestlige ejendom tilhørte i omtrent et århundrede, indtil hen imod år 1800 slægten Palch. Derpå solgtes den til Hans Broge, der blandt meget andet var ejer af nabogården ("Aftenstjernen"). Han afhændede den noget efter til konsul Amdi C. kruse, der ejede den tilhørende gård på Storegade, og som altså derved erhvervede sig udkørsel og gennemgang til begge gader. Og hans enke solgte den så endelig i 1848 til naboen mod øst, hvorved begge forenedes.

Den østligste ejendom tilhørte Søren Michelsen Bundtmager og solgtes efter hans død i 1712 til Jens Andersen Boelsmand, der var skipper og købmand. Han solgte i 1729

til ”velagtbare og fornemme Mand Jens Rasmussen Ginderup”, der var hans sigersøn og skipper og købmand ligesom foregående.

Efter hans død, men medens hans enke endnu levede og var ejer, indtraf den store brand, og det er altså hende, som lod gården genopføre efter 1751. Som alle de andre bygninger var det egenbindingsværk, men i modsætning til flere af de andre var det ikke stråtag, men tegl. Den takseredes

Garvergaarden
set fra Gaden.

Sadelmager
M. C. Henrichsen.

til 470 rdl., hvilket dengang var en stor sum for en gård. Den bestod af 24 fag bygninger og har sikkert været godt bygget.

Slægten Ginderup var i næst forrige århundrede ret udbredt i Grenå. Dens medlemmer var næsten alle skippere og købmænd. Ægteparret her havde 4 sønner, der blev boende her i byen, desuden et par døtre.

Enken solgte i 1766 gården til en af sønnerne, skipper Anders Jensen Ginderup. Nu var gården altså i 3. slægtsled på familiens hånd. Om sidstnævnte ejer beretter Grenå Kirkebog, at han den 28. maj 1780 "faldt over Bord paa Hjemrejsen fra Norge, strax her uden for Stranden, før der blev kastet Anker". Han blev først fundet en månedstid efter og begravet på Grenå Kirkegård. Enken stillede samme år gården til auktion, og den blev solgt til organist Otto Haderup. Han var organist ved Grenå Kirke 1771-86. Da han ansattes var han mellem 17 og 18 år gammel, hvilket vist nok er rekorden her i byen. Han ægtede fire år efter Martha Maria Strands; de var da begge 22 år gamle. De blev viet efter kongebrev "uden foregående Trolovelse eller Tillysning fra Præstestolen", hvilket dengang regnede for noget finere end ordinær Trolovelse og vielse. Organistembedet i Grenå var ikke til at leve af, og Haderup har da også haft et borger-

ligt erhverv ved siden af. Han nævnes således ved Consumptionskontoret, og han var i denne egenskab med på en inquisition efter brændevinstøj i vinteren 1778, hvor det gik varmt til.

Organist Haderup solgte i 1786 gården her, købte en anden på Lillegade, bortbyttede igen den med en gård på Storegade (hvor nu smed Hougaard bor), men nåede ikke mere end lige at flytte ind i denne, inden han døde, kun 32 år gammel. Enken ægtede senere ”Krigskopist Peder Winding Anchersen Mohr”, der var nordmand og boede her som pensionist.

Den, der i 1786 købte gården af organist Haderup, var baker Hans Jacob Hansen Ritto. Han var af gammel Grenå slægt. Faderen havde også været baker. Hans Ritto havde grundlagt det bageri, som nu ejes af Bernhard Andersen, men flyttede så herved og blev her resten af sit liv.

En datter, den 23-årige Mariane Ritto, giftede sig i 1817 med bagersvend Thomas Wessing. Han var indvandret her til byen og har sikkert en tid været svend hos Ritto, hvor han så endte med at blive svigersøn Et par år efter udlejede Ritto bageriet og kort efter solgte han, få år før sin død, det hele for 400 rdl.

Fru Henrichsen.

Garver
Carl E. Petersen.

Thomas Wessing, der var født i 1794, stammede fra Skanderborg. Ægteparret fik en meget stor børneflokk; mindst en halv snes børn har jeg talt i kirkebøgerne.

I 1839 købte Wessing en ejendom på Storegade og flyttede derom (nuv. "Magasin du Nord"), og gården her solgtes til sadelmager C. Henrichsen.

Morten Christian Henrichsen var født 10. januar 1813 i Middelfart. Han havde lært faget i Randers hos en halvbroder (bedstefar til garver Wilh. Petersen) og rejste derpå nogle år i Tyskland "paa Faget", som dengang skik var.

31. oktober 1840 ægtede han Inger Marie Brøgger. Hun havde i mange år været trofast husbestyrerinde hos konsul Johnsens, og i deres hjem fejredes hendes bryllup.

Hendes fader var skolelærer og kirkesanger i Sejling, men da moderen døde af tyfus, da Inger kun var 5 år gammel, kom hun i huset som plejedatter hos en slægtning, rebslager Rasmus Kruse i Grenå. De var selv barnløse.

På deres gamle dage oprettede Kruse en "Fledføringskontrakt" med Henrichsen om, at han skulle tage dem i huset hos sig og give dem underhold og pleje for resten af deres liv og så til vederlag have deres sted på Storegade.

Sadelmager Henrichsen var en af sin tids allermest an-

sete håndværkere og i 10 år, fra 1857 og til sin død, Håndværkerforeningens formand. Det var ham som var den virksomste for at få opført foreningens første alderdomshjem, den lange hvidkalkede bygning yderst på Lillegade. Under hans formandstid oprettedes den første håndværkerskole, der ikke som nu var en aftenskole. Da arbejdede håndværkerne til sent på aftenen, og skolen holdtes derfor søndag eftermiddag. Henrichsen var i alle forhold en af standens selvskrevne repræsentanter og naturligvis bl.a. medlem af det 3 mands udvalg, som på foreningens vegne i 1861 ved Kong Frederik den 7.s besøg ”i Foreningsn Navn skulde ønske Hs. Majestæt med gemalinde velkommen i vor Midte”.

Henrichsens var selv barnløse, men holdt meget af børn. De tog sig af flere fjernere slægtninges børn og adopterede to af dem. Den ene var Emil Petersen (senere cigarhandler i Grenå), den anden Albertine Henrichsen (senere gift med lærer Ring i Fjellerup). I 1861 døde i Strømmen ved Randers Carl Elkjær Petersens hustru. Petersen var søn af en garver og havde selv overtaget dennes garveri. Det var der, at sadelmager Henrichsen havde været en tid i sin ungdom, og han rejste ud til begravelsen for at hjælpe enkemanden, der sad i vanskelige økonomiske kår og nu stod ene med

Garver
Wilh. C. Petersen.

flere små børn, tilbød han at tage den mindste, den 3-årige Emil, med sig hjem og adopterede ham.

Kort efter gik Petersen fallit. Garveriet i Strømmen havde været i familiens besiddelse i mangfoldige år, så det føltes desto tungere at miste det. Henrichsen hjalp Petersen hermed og bortlejede fra 1. juli 1863 sit garveri til ham. Butik fik Elkjær Petersen derimod højere oppe i Lillegade i glarmester Vogels ejendom.

I 1848 købte Henrichsen som tidligere anført, naboejendommen mod vest. Den tilhørte på det tidspunkt enkefru Elisabeth Kruse, enke efter konsul Amdi Kruse på Lillegade, og var udlejet. Henrichsens plan var at rive begge de to omtrent hundredårige ejendomme ned og opføre et nyt hus på den samlede grund. Så kom krigen og det blev på mange måder vanskelige forhold. Det blev bl.a. også vanskeligt at få folk, og Henrichsen måtte selv tage en hånd med i arbejdet. En fremmed herre, som kom forbi og så ham gå i bluse og arbejde på huset, spurgte ham, hvem det var, som i de Tider kunne tænke på at bygge. Da Henrichsen så sagde, at det var ham selv, som var bygherren, tog den fremmede mand sin hat af og bukkede dybt for ham.

Henrichsen var en både dygtig og flittig mand. Egentlig

var han jo sadelmager og drev en meget betydelig virksomhed med adskillige svende på værkstedet. Men tillige slog han ind på garveri. Det gjorde jo nu da for resten så mange sadelmagere dengang. Huderne lå i kalk i store kar nede ved åen, og i den ældre del af ejendommen, som endnu står i gården, indrettede Henrichsen en barkmølle, hvor egebarken formaledes til brug ved garvningen. Det var en kværn, bestående af 2 møllesten. Den blev drevet rundt af en hest og var inden i baghusets ældre del.

Men Henrichsen havde tillige en betydelig vognmandsforretning og da navnlig postkørselen til Århus. Det var jo før banernes tid. Som postkontrahent flagede Henrichsen med flag med kongelig krone og navnetræk. Dette flag gik i arv til senere ejere og anvendtes endnu længe efter ved højtidelige lejligheder.

En afdød gammel Grenåborger har fortalt mig, at Henrichsen i sin glansperiode i sit arbejde havde 4 garversvende, 4 sadelmagersvende, 4 kuske, 1 røgter samt på stalden 12 heste til post-, fragt- og anden kørsel.

I panteprotokollen ses, at Henrichsen i 1856 ad generalpostkassen låner 125 rdl. til køb af en ny fjedervogn mod pant i denne, året efter 480 rdl. til køb af en wienervogn og

igen det følgende år 500 rdl. til endnu en ny wienervogn.

Henrichsen var i en årrække medlem af kommunalbestyrelsen og var som før nævnt håndværkernes fødte tillidsmand. Hans død (31. juli 1867) føltes da også som en virkelig sorg for hans standsfæller, og han førtes til graven ”med alle de æresbevisninger, som foreningen rådede over”, som Håndværkerforeningens forhandlingsprotokol siger.

Garvergården
set fra Gården.

Henrichsens enke vedblev at drive vognmands- og postkørselen en tid efter mandens død, men omkring 1870 overdrog hun denne til Rudolph Christensen, som tidligere havde været postkusk på ruten Ebeltoft-Tirstrup, og han fik en lille lejlighed nede hos hende.

Som allerede nævnt havde Carl Elkjær Petersen i 1863 lejet garveriet af sadelmager Henrichsen på en vis årrække. Efter dennes ophør indgik han interessentskab med enken om driften, men butik beholdt han stadig oppe hos Vogels.

Carl E. Petersen spillede i adskillige år en ikke ubetydelig rolle i byens offentlige og foreningsliv. Han var medstifter af Våbenbrødreforeningen og i flere år medlem af Byrådet.

Hans ældste søn var Wilh. C. Petersen. Han lærte garveriet hjemme og rejste derpå til England for at sætte sig ind i de nyere metoder i faget.

Efter at være kommen hjem ægtede han bager Olsens datter Adelaide Olsen, overtog garveriet og købte gården af fru Henrichsen. Hun blev dog boende i huset i en af de mindre lejligheder indtil sin død.

Wilh. C. Petersen var forretningsmand af en mere moderne type. Allerede da faderen havde overtaget garveriet af fru Henrichsen, var det blevet en del moderniseret og sønnen

udvidede forretningen. De mindre garveries tid var imidlertid forbi allerede før slutningen af århundreder, og det blev nærmest en læderhandel en gros og detail.

Petersens førte et meget tilbagetrukket liv, især efter deres eneste datters død.

Garveren selv var dog en meget kendt skikkelse, og alle de lidt ældre husker ham, bl.a. som han daglig red sin morgertur gennem byen og ned til havnen.

I nogle år sad han i Håndværkerforeningens bestyrelse og var et par år foreningens formand, men deltog ellers ikke i det offentlige liv.

I 1920 døde garver Petersen, og butikken ophævedes. Efter fruens død solgtes gården d. 10. marts 1930 til malermester Charles Udsen for 25.000 kr.

